

LA REVISTA

ANY I	QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL	JUNY 10
NUM. 2	REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: CARRER ZURBANO, 6	1915
	Suscripció trimestral, 1 pta. — Número solt, 20 cèntims	

CAL GRAMÀTICA ALS ESCRITORS

Hi ha encara molts escriptors que menyspreen la tasca del gramàtic. Aquest voldria obligar l'escriptor a emprar determinades formes verbals, impedir-li d'usar tal i tal construcció habitualíssima o prohibir-li, en els seus versos, de fer sinalefes consagrades per la tradició joc-floralesca; i l'escriptor no pot subjectar-se a tot això: això mataria la seva espontaneïtat; i, com s'ha dit i repetit mil vegades, l'escriptor ho ha de sacrificar tot a l'espontaneïtat.

Però, vejam. Això de l'espontaneïtat ¿vol dir que l'escriptor ha d'escriure la mateixa llengua que parla usualment? Vol dir que si parlant diu *puesto* o *hasta*, li cal admetre en les seves produccions literàries aquests mots que a tota hora brollen espontaniament dels seus llavis? Oh, no, direu; tothom sab prou que aquests mots són castellans i quan escriurà cercarà de reemplaçar-los per paraules catalanes. Perfectament; però això ja és una correcció, una limitació d'aquella espontaneïtat sobirana.

Hom diu parlant *puesto* o *hasta* o *sin embargo*, però sab que aquests mots són castellans i, en escriure, els evita; això li farà potser rebutjar un vers, refer tota una clàusula; però ho creu ineludible. Ningú no gosaria avui escriure aquells mots invocant els furs de l'espontaneïtat. I, d'altra part, tothom jutjaria ben minça la inspiració, ben pobre la força creadora d'un escriptor, que no resistissin l'indispensable treball de depuració del nostre lèxic: aquell qui té belles coses a dir, no deixarà de dir-les perquè hagi de subjectar-se a aquest treball; ans les dirà en una forma

altrament més bella; l'obra d'art no hi perdrà res, ans hi guanyarà.

Avui, quan un escriptor sab que un mot és foraster, el rebutja, cerca de reemplaçar-lo per un de català. Si n'emplea encara algun, és per inadvertència, per ignorància, i no pensarà pas a defensar-lo en nom de l'espontaneïtat. Però això que tothom fa avui en ço que es refereix als castellanismes de lèxic, sense pensar que l'obra d'art en pugui patir mica ¿per què no ho fariem en ço que esguarda a tots els altres castellanismes que desfiguren la nostra llengua? Tothom està d'acord que n'hem de foragitar els mots castellans: ¿per què, doncs, no combatriem igualment les construccions castellanques, els ritmes castellanques, totes les pertorbacions sofertes pel català sota la influència castellana?

Qualsevol riuria avui del qui sostingués que la producció literària havia de resultar perjudicada perquè hom substituïxi *javo rescut* per *afavorit*, *aconteixement* per *esdeveniment* o *ditxós* per *benaurat*. Però no ha pas de resultar més perjudicada perquè *oració* sigui tractat com a tetrassíl·lab, o *glòria* com a esdrúixol (segons l'antiga prosòdia catalana), o perquè hom no admeti el relatiu compost *el que*, o *quin* com a equivalent de *cuyo*. Fóra, doncs, incomprendible que d'un costat rebutgèssim implacablement els mots forasters i de l'altra no tractéssim de desfer-nos igualment de les construccions i pronuncies degudes a l'acció-pertorbadora del castellà. Talment, que si avui constatem en les publicacions catalanes molts més castellanismes sintàctics i prosòdics que no de lèxic, no ho havem d'atribuir

segurament a altra cosa sinó al fet que aquells són de més difícil descobrir que no aquestos.

No és creïble que sigui a gratcient, obeïnt a una determinada teoria sobre la creació literaria, que molts escriptors cometin encara certs castellanismes. És que no saben que ho siguin; altrament no s'explicaria que els cometessin autors que potser no gosen a usar mots com *gracies* o *venir*, que reemplacen curiosament per *mercès* i *vindre*. Doncs, els tals autors sembla que haurien de sentir infinitament grat a aquell qui els ajudés a descobrir castellanismes i els indiqués la manera de remeiar-los: el gramàtic. Però els tals autors són precisament els qui menyspreen la tasca del gramàtic.

I, no gensmenys, aquesta tasca és imprescindible en l'obra de redreçament i fixació de la nostra llengua literaria. Aquesta ha sofert una infinitat de deformacions, moltes de les quals són difícilíssimes de reconèixer. Solament un examen profunde de cada mot, de cada forma, de cada construcció pot conduir-nos a la descoberta de tots els castellanismes que infesten el català modern. Solament l'estudi pregón de la llengua antiga i la coneixença perfecta dels dialectes actuals poden donar-nos els mitjans de remeiar-los, al mateix temps que ens guiïn en la delicada tasca del triatge de les múltiples formes i construccions vivents.

Són innombrables els exemples que hom podria aduir en demostració de la utilitat dels estudis gramaticals en el moment actual de la nostra llengua. Ens acontentarem citant-ne dos, agafats a l'atzar.

El català actual presenta, l'una al costat de l'altra, amb la mateixa significació, les dues construccions *amb la condició que ho facis de seguida* i *amb la condició de que ho facis de seguida*. La segona és avui considerada com un castellanisme. ¿I qui hauria sospitat mai, a primera vista, que una construcció tan corrent, la preferida potser dels nostres escriptors vuitcentistes, podia ésser deguda, ella també, talment com *puesto* o *sin embargo*, a l'acció pertorbadora del castellà? Per caure-hi ha calgut que, tot estudiant un capítol de gramàtica comparada de les llengües novollatines, on se tracta de les proposicions completives, un hom parés esment que el castellà se separava del francès, de l'italià i del rumanès, pel fet d'admetre la preposició *de* davant la conjunció *que*. La coneixença sola d'aquest fet féu entrar en dubte sobre la legitimitat de la segona de les dues construccions catalanes, idèntica a una construcció *característica* del castellà. Llavors un hom es posà

aquesta qüestió: ¿com tractaven els nostres autors antics les proposicions completives? I els nostres autors antics foren llavors llegits parant especial esment en les proposicions completives, i hom adquirí el convenciment que les introduïen sempre, sense excepció, mitjançant la sola conjunció *que*: «...ells li liurarien la vida ab la condició *que* aquells qui anar-se'n volrien se n'anassen la on se volguessen», Crònica de Pere III; «...tramés la coloma, qui aportà per senyal un ram d'olivera en significança *que* la mar era baxada», R. Llull; «E lo Emperador mostrava tenir gran desig *que* lo seu capità fos en lo camp», Tirant lo Blanch; «...e donassen ocasió *que* fossen be coneguts en lurs costums e maneres», Bernat Metge. De les dues construccions esmentades, la primera era, doncs, indubtablement la preferible, l'única correcta.

El barceloní diu *veies* en l'imperfet de subjuntiu del verb *veure*; altres dialectes catalans diuen *vegés*. Certa prevenció contra el barceloní, potser l'existència del present *vegi*, feren que els escriptors moderns se decantessin a favor del *vegés*. I, no gensmenys, *veies* era indubtablement la forma preferible, ja que, tot essent la forma del dialecte central, era la continuació d'una antiga forma literaria, mentre que *vegés* era una de tantes formes contaminades freqüents en els nostres parlars forans, com *caiguent*, *diguent*, *tinguent*, *vegent*, *siguent*, del tot inacceptables. Calgué que un gramàtic ho fes avinent: la *d* de *videre* no podia haver donat *g* en els temps pretèrits; aquests es conservaren purs en l'antiga llengua literaria; l'imperfet de subjuntiu era *ves* o *veés*; i d'aquet *veés* prové el *veies* barceloní, com del *veem* antic prové el *veiem* modern, i del *veeu*, el *veieu*.

Solament l'estudi científic de l'evolució dels sons i formes llatines en català, la coneixença perfecta de la morfologia antiga, la comparació minuciosa de les regles sintàctiques de les diferents llengües llatines, poden guiar-nos d'una manera segura en la tasca de fixació de la nostra prosodia, de la nostra ortografia, de la nostra morfologia i de la nostra sintaxi, pertorbades totes, així com el vocabulari, per la doble acció perniciosa d'un llarg període de decaïment literari i d'una forta influència castellana.

Molt s'ha fet en l'obra de redreçament i nacionalització de la nostra llengua; però és lamentable que els resultats obtinguts no siguin immediatament aprofitats per tothom, i que molts escriptors continuïn cometent castellanismes que fa anys i anys que han estat denunciats. En qüestió de sintaxi, per exemple,

encara se'n cometen de tan greus com ho seria l'empleu dels mots *puesto* i *sin embargo*.

Un escriptor de cinquanta anys endarrera ha d'ésser llegit amb una gran indulgència envers el seu vocabulari quasi bilingüe i la seva sintaxi i la seva mètrica totes castellanés. La seva generació es trobà amb una llengua completament malmesa, i no podia pas ésser obra d'un dia retrobar la nostra prosodia, la nostra sintaxi, el nostre lèxic. Moltes coses que avui, després d'una llarga tasca de depuració, sabem que són desviacions malaltices de la llengua, llavors eren considerades com a perfectament acceptables; autors il·lustres escrivien tot naturalment *hermós*, o feien monosíl·lab *suau* o traduïen *quienes* per *quins*. Però avui tals defectes ja no són tolerables.

I, amb tot, són freqüentíssims. I és que són ben pocs els escriptors amatents a aprofitar-se de les descobertes i troballes dels que s'afanyen a enriquir i purificar la llengua. Coses que s'ha demostrat *matemàticament* que són disbarats, les trobem encara a cada pàs en la majoria de les nostres publicacions. L'escrip-

tor avui no té excusa, el qual continuà escrivint, com si ningú no hagués fet avinent que tot això són disbarats, *doncs* per *puix*, *quin* per *qual*, *el que* per *el qual*, *els demás* per *els altres*, *per a* en lloc de *per*, *els hi* en lloc de *els*, *aparescut* en lloc de *aparegut*, *pretenir* en lloc de *pretendre*, o fa rimar *cor* amb *claror* o fa dissíl·lab *comiat*. Amb el seu menyspreu per la tasca del gramàtic, hi ha escriptor, per altres conceptes potser ben apreciable, que escriu, ell literat, en un català inferior al de tal dependent del comerç o estudiant sense cap pretensió literaria, el qual, però, desitjós d'escriure passadorament la seva llengua, fa ço que fa qualsevol que pretén saber una cosa: aprendre-la.

L'escriptor que menysprea o ignora la tasca del gramàtic és un mal escriptor i un mal patriota. En lloc de col·laborar a l'obra de perfeccionament de la nostra llengua, l'entrebanca, contribuint a la perpetuació de tares vergonyoses de les quals la llengua literaria hauria de trobar-se temps ha completament lliberada.

POMPEU FABRA.

LES CONCIENCIES NACIONALS I LA GRAN GUERRA

Inaugurem aquesta serie de treballs sobre les conciencies nacionals i la gran guerra, amb la publicació de la Conferència donada en el «Sitio» de Bilbao, per Eugeni d'Ors, la qual creiem donarà idea clara i definitiva de la posició del il·lustre pensador enfront els problemes espirituals suscitats per la gran guerra.

Esperem que aquesta bella professió de fe serà una dada conciliadora i esvairà d'un cop per sempre el titllat d'ambigüitat que alguns han volgut o han cregut veure en la generosa actitud del filòsof fidel, que tots volem serho, al bon seny català.

DEFENSA DEL MEDITERRANI EN LA GRAN GUERRA

CONFERENCIA LLEGIDA A BILBAO PER EUGENI D'ORS EL 16 DE GENER 1915

AGERMANATS EN LA TASCA

Mans amigues me feren senyal, i el desig d'acostar-me a vosaltres, nodrit ja per una vella simpatia, tant s'encengué amb això dins mí que no hi hagué mitjà de resistir la empena i aquíestic. Però he de confessar amb el cor a la ma que no sense una greu inquietut arribo a aquesta patricia tribuna: ¿serà ella adequada; ho fóra per ventura alguna altra al·linatge de la meditació que anem a empendre junts? Mal convenen en general a Xenius, llocs que il·lustraren el verb cal·lid i admirable d'hommes com D. Segimón Moret. El lent i obscur

recercador se sent avui torbat de la gloriosa música dels oradors, i els que aquests oïren i a aquell escolten, per força hauràn de comparar desseguida, el brill d'un present de solucions segures, fàcils, clares, amb l'aspror de una ofrena de problemes i dificultats; el joiell del Sant Rei d'Orient amb el rústec formatge del pastor.

Singular ofici, aquest d'investigador i recercador, de glosador de les dificultats, d'amant dels problemes esquius. El llinatge es noble, permeteu-me que ho recordi: com que pot vindicar la paternitat i el patronatge de Sòcrates el fill de la commare. Però en el seu exercici la

companyia resulta terbola i mitjana; el que damunt el món de les idees el practica, té obligació de nomenar germans a aquells qui el practiquen damunt el món dels fenòmens: a la multitud dels héroes anònims o semi-anònims, que donen avui a la ciència un caràcter de vasta obra col·lectiva, als que imperturbablement, infatigablement, se col·loquen davant un fet inexplicat, tal vegada minúscul, en actitud d'interrogació al misteri que en ell se guarda: als que acluquen l'ull, pacients, sobre el tube dels dos cristalls, sota el qual s'hi posa alguna vil papil·la i fibreta: als que porten bruses ben llargues, i tenen les mans tenyides de tints rebels, i menjades les ungles de les mossegades dels mordents; a la turbamulta de *esos que cuentan las patas a los insectos*, com acostumava dir amb sobirà menyspreu cert eloqüent tribú que temps era va ensenyar-me Zoologia.

Però, no es a aquests sols. A qualsevol home de treball llarg, intens i amagat, a *qualsevol home de pena*, com en certs menesters se diu: a qualsevol home de fatiga dirà germà l'investigador. S'uniràn a ell en germanor de tasca, el pagès que llaura i remou la terra dura; el llenyater que repeteix cop darrera cop; el comerciant que estreny el negoci com a un ós el caçador; el navegant explorador de llunyanies; el minaire, explorador de profunditats, endinsant-se poc a poc en les tenebres de les galeries subterrànies. I aquesta fraternitat deure del investigador, és també per ell un dret i, a vegades, una fortuna. Així jo me dic, avui, per animar-me, que si tota tribuna te quelcom d'impropia per a una experiència mental persistent, potser no sigui menys que qualsevol altra tribuna de Bilbao. Qui quelcom de fruit de treball tingui d'oferir, vingui a una metròpoli de treball. Aquell a qui el treball féu doblegar la espinada, vulgui més gaudir-se de ser encorbat, i acosti's a homes fatigats, que aquests a mitja paraula l'ententràn i a quatre passos ja li diràn i sentiràn company.

EL REBOST, LA ESCOLA I EL NOU IDEAL.

Ademés ¿no hi ha hores en que, entre l'opulent present del rei d'Orient i la parca ofrena del pastor, tots optariem per la segona?...—Espanya està famolenca, senyors, i me sembla que ho està més del formatge del pastor que de la regia ofrena del rei d'Orient. I si parlo aixís, consti, per que no s'equivoqui ningú, que vui romandre dintre de la esfera de les pures necessitats d'esperit. A la diferencia me

refereixo, entre remarcament de problemes i improvisació, no a res que tingui que veure amb el rebost, com aquella famosa *despensa*, que juntada amb la no menys famosa *escola*, en el tòpic finisecular, s'emportà aleshores la adhesió de mitja Espanya pensadora.—No. Precisament per a nosaltres, noucentistes, homes del Noucents, homes renyits amb l'esperit que dominà a les acaballes del segle passat, per a nosaltres, això del *rebost* i de la *escola*, se queda en un ideal quasi tan esquifit com *pan y toros*. Ja comencem a ser legió els que a Espanya no ens contentariem amb ideal tan migrat. Ja comencem a ser legió, els que ambicionem i per a desseguida, per que'ls nostres fills ho vegin, la plenitud de la vida de cultura, la plenitud de la vida de civilitat; això que no és en el rebost però que no és tampoc en la escola: sinó més amunt i molt més amunt, allí aon els pràctics no hi arriben i aon als primerencs els roda el cap. Tota la ciència i no un promarisme curt d'ales. Tota la europeïtat, tota la intervenció en els grans negocis del món i no un esperit estret de conservació. I que no ens vinguin els realistes d'ànima finisecular amb el trist pretext de les qüestions previes, desferres de qualsevol heroisme, ni amb la gastada metàfora aquella, que cal començar les cases pels fonaments; perque nosaltres ens tombarem al viu mirall de la germana Italia, la admirable nació que en quaranta anys s'ha fabricat una rejuenida grandesa, per haver tingut la virtut de començar per lo alt i per no haver esperat per entrar en les esferes superiors de la ciència i per convertir sa llengua en un dels quatre *Hauptsprachen* de la cultura; per haver fet desapareixer el cenyidor de població analfabeta que encara rodeja la mateixa Roma; per no haver fet de la policia de Sicilia, una qüestió previa a la ambiciosa de la policia de Tripolitania. I que no ens vinguin tampoc amb el *primum vivere*, perque nosaltres contestarem que també la filosofia és vida i que la vida en filosofia, la vida en consciència i sobreconsciència, la vida en ideal i superideal, és la única vida que val la pena de viure.

NEUTRALS, FRANCOFILS I GERMANOFILS

Molt lluny se troben, en veritat d'aquesta impacient actitud nostra, el sens fi de neutrals per vocació que vollien a l'entorn nostre. Però cal dir i dir ben alt que no sentim més atacades a nostra consciència aquestes multituds que s'anomenen francofiles o germanofiles parcials per *dilettantisme* que's decidirien per

la lluiçor de qualsevol joiell, no per necessitat anterior ni tampoc per un autèntic treball del esperit.

Convindria que'ns fixéssim en quanta *neutralitat* hi ha en el fons d'aquestes preferències aparents, és a dir quant de refusament a la guerra, a l'esforç propi, quanta vil·lana seguretat que, de les paraules que's diuen o dels gests que's verifiquen no n'ha de respondre no sols la sang, sino ni sisquera els morts. Hi ha qui s'allista en imaginació a la guerra que's fan les nacions per desertar covardament de l'altra guerra, aquella de la qual els mòbils haurían de trobar dins la propia consciència. I aquests desertors son els que en la imaginaria baralla, i sense reparar el perill en que's posen, pronuncien les més sagnants paraules, les impietats més greus, contra els valors d'unitat que fins avui havia reverenciat la humana consciència.

Aquests son els que en sa vesania voldrien foragitar tot un poble de la civilització i decretar la ruïna de tota una part escullida de la humanitat. Jo he pogut observar, senyors, en aquests mesos de proves psicològiques, que van posant al nu nostres animes; que des del punt de vista de la comprensió i de la pietat, com des del punt de vista més concret, del que els meus amics i jo hem vingut a anomenar la unitat moral d'Europa, la freqüència del desconeixement, la violència de la expressió separatista, la fletomia contra la llei del amor, i respecte mutuus, estaven en raó inversa a la proximitat de la linia de foc. Ah! els soldats que's foguegen bé es deixen portar pels dolços impulsos de la humanitat, i bé es senten units amb els seus enemics en una síntesi íntima, que fins l'abraçada destinada a ofegar l'adversari, al fi i al cap és abraçada i lo important és que les energies se toquen i que el pobret home sent dessota el seu tibi i fràgil mur del cos, els ossos i la sang del altre pobret home que és son germà. Mil anècdotes que han corregut pels diaris ens en donen testimoni d'aquests corrents de fraternitat i encara les fan resaltar més eloqüentment aquestes ordres tantes voltes circulades i reiterades pels governs en guerra prohibint que les tropes en les avençades se relacionessin amb les de les avençades del front. Però a París ja l'odi el segell d'impietat que no té a Verdun. A Burdeus és pitjor que a París. I a Madrid o a Barcelona, entre jovincels que no sols no corren perill d'entrar en foc, si no que ni tan sols han fet cap servei militar, la vio-

lència de la parcialitat, salta ja per sobre tot fur, i donen de banda amb una indigna inconsciència, nostres més nobles tradicions i fins nostres tradicions més útils, aquelles en que la intel·ligència i l'afany d'una superior existència ens feien bategar el cor encara a la vigília.

HEM DE FER COM ELS SOLDATS.

Doncs, bé, jo no altre cosa vinc predicant en aquest últims mesos als meus amics coneguts i als desconeguts que'm llegeixen i me fan la mercè d'acompanyar-me en el pelegrinatge de les meves lentes indagacions en la meva glosa de problemes i dificultats, en les meves provatures d'entrar com a minaire dins la fosquedat de les galeries o de *comptar les potes als insectes* com a naturalista humil, no altra cosa vinc predicant sino que: *siguem com son els soldats*. Siguem com els soldats que lluiten i no com els *diletants* que abominen. Siguem com els soldats que maten l'enemic, si poden però que abans de matar-lo li diuen *company*, i que quan l'han mort se descobreixen davant d'ell i amb piadosa mà l'enterren. Siguem com els soldats, que ni la lluita ens acabi la generositat, ni la generositat ens barri el pas a la lluita.

Aquest i no altre és el sentit del *Comitè d'amics de la unitat moral d'Europa* que a Barcelona havem constituit; aquesta la paraula que portava el manifest que havem firmat i que ja coneixeu. «La guerra que avui troceja el còs de nostra Europa—se deia allí—és, per definició, una guerra civil. Una guerra civil no vol dir una guerra injusta. Lícit és lluitar, lícit desitjar la victòria d'una de les parts combatents. Però llavors cal justificar la guerra en un conflicte d'ideals. I en treballar a favor de qualsevol d'elles, cal fer-ho en el sentit que el triomf ha de ser gaudit per la totalitat de la comunitat europea i en son general benefici. No ha de ser doncs, permès a cap de les parts en lluita, procurar la completa ruïna de l'adversari. Menys legítim és encara l'execrable supòsit, que una qualsevolga de dites parts se troba ja de fet exclosa de la comunitat superior.»

XENIUS.

(Seguirà).

(Trad. M. L.)

LA NIT DEL DIA DE FESTA

(DE LEOPARDI)

Dolça és la nit i sense vent i clara;
les teulades i els horts banya la lluna,
quieta, i, transparentes, les muntanyes
revela a l'horisont. O aimada m'ia,
ja callen els camins i la nocturna
llàntia filtra pels balcons empesos:
tu dorms, que un somni fàcil t'ha acollida
dins ta quieta cambra, i no't turmenta
cap cura, cap neguit: no sabs ni penses
quina plaga mortal al pit m'obrires.
Tu dorms, i jo aquest cel guait amb tristesa,
qui tan benigne apar a nostra vista,
i l'amiga natura omnipotentia
qui'm condemnà als treballs. Fins l'esperança,
a tu, va dir-me, et vull negar; no lluin
d'altra cosa tos ulls sinó de llàgrimes...
Solemne fou el dia: ara et reposes
dels jocs, i acàs remembres entre somnis
els ulls a qui agradares, els feliços
qui't plagueren a tu: de mí, sens dubte,
cap memoria no fas. Què em resta a viure
en tant jo me pregunt, i aquí per terra
me llenç desconsolat. Horribles dies
de una edad juvenil! Ai, d'allà enfora
m'arriba el cant perdut i solitari
del jornalier qui en alta nit retorna
a son alberc venint de solaçar-se;
i una pena cruel el cor me nua
de pensar com tot passa i deixa apenes
cap rastre en aquest món. Ja la diada
finà d'avui, i a l'extingida festa
seguirà el jorn vulgar, i el temps s'emporta
els humans accidents. On és ja el somni
d'aquells pobles antics? Dels nostres avis,
ón es el crit famós, i el gran imperi
d'aquella Roma, i el tumulte d'armes
qui ressonà pels mars i per les terres?
Tot és pau i silenci, i tota cosa
passa una volta i ja mai més se'n parla.
En ma edat primerenca, quan el dia
de la festa esperat amb tantes d'ansies
s'era extingit, en dolorosa vetlla
jo els coixins opremia, i a les notes
d'una cançó qui pels camins, en l'alta
nit, s'anava llunyant per allà enfora,
ja com avui el cor se m'estrenyia.

MIQUEL FERRÀ

CATALUNYA DAVANT LA GUERRA EUROPEA

QUESTIONARI:

- I.—Creu que els principis nacionalistes, que són el fonament doctrinal del catalanisme, tenen una participació en la lluita?
- II.—Pensa que el desenllaç de la guerra influirà en el moviment nacionalista de Catalunya i en les possibilitats del seu triomf?
- III.—Quina posició opina que ha d'adoptar Catalunya davant la guerra europea?
- IV.—Quines lliçons considera que ha de treure Catalunya dels esdeveniments actuals?

CONTESTACIONS REBUDES

MANUEL FOLGUERA I DURÁN.

I.—Crec que sí; per quant el botafoc de la guerra, o sia sa causa immediata, fou la revenja de nacionalistes serbis contra un representant de l'Estat Austró-hongarés que detentà una part de territori que la Serbia estima correspondre-li per dret natural.

I ho crec, ademés, perque la causa remota de la guerra present i de la major part de les guerres és la falta de respecte als drets històrics i a les lleis naturals que deurien regir la constitució dels Estats. En el cas d'ara, com a motius de discòrdia entre els Estats bel·ligerants hi havia el despit de la Rússia per la dominació d'Àustria sobre terres esclaves (sense pensar en l'odiosa tirania exercida per ella mateixa sobre part de Polònia i sobre Finlàndia), els rezels de França contra Alemanya per l'anexió de l'Alsàcia-Lorena; i, després s'hi ha afegit la brutal invasió de la Bèlgica i del Luxemburg pels Estats teutònics faltant a totes les lleis divines i humanes.

Ademés, en el problema de la conflagració general s'hi barregen: el nobilíssim afany de reivindicació nacional de l'infeliç Polònia, esclavitzada a l'hora per tres odiosos tirans; les justes aspiracions nacionalistes de la Bohèmia i altres terres apreses de l'Àustria-Hongria; l'inestabilitat de les nacions balcàniques, no constituïdes encara, de manera prou racional i equitativa per que cada una d'elles pugui considerar-se mestressa de sos destins; i altres complicacions de faisó menys ressortint, però d'indole essencialment nacionalista que contribueixen a complicar el problema.

I fins, donant crèdit als que sols volen veure en la lluita actual els efectes d'un immoderat afany de predomini econòmic o polític per part d'Alemanya o Anglaterra o Rússia ¿no seria per ventura aqueix afany una manifestació inequívoca de l'esperit de raça dels pobles referits, anant més enllà del noble desig d'independència per assolir un oïós imperialisme anti-nacionalista?

II.—Entenc que és del tot improbable, per ara, que el desenllaç de la guerra influeixi d'una manera di-

recta sobre l'avenç del nacionalisme català: primer, perque si guanyen els al·liats se reforçaràn els llaços que uneixen França i la Catalunya ultrapirenaica sense probabilitats que la neutralitat oficial espanyola fos corresposta amb foment de disgregacions o descentralitzacions massa accentuades en l'interior de la Península; segon, perque en el cas improbable d'una victòria germana, tindrien la major versemblança d'influència en l'arranjament dels assumptes d'Espanya els elements ultra-moderats, que són instintivament, i en general, els més centralitzadors i més refractaris al fraccionament de l'exercici d'autoritat, i tercer, perque en el cas de finir-se la guerra per lassitut i agotament de les dues colles bel·ligerants, prou treballs tindran aquestes per solucionar llurs respectius problemes sense temps ni homes per preocupar-se de l'afer de la desventurada Catalunya.

No obstant, cal admetre la possibilitat que en concertar-se la pau sobrevingui el triomf esclatant del nacionalisme com a doctrina universal, amb la consolidació de les independències belga i serbia, completades i arrodonides amb la resurrecció de la Polònia, el deslliurament de la Bohèmia, la dignificació de la Finlàndia i la reintegració de cada partió de les avui detentades pels Estats-presons als mitjos naturals federalment constituïts per llurs respectius afins. En tal cas, l'efecte moral d'una aital gloriosa eclosió podria exercir tan suggestiva influència en la península ibèrica que desvetllés la sòn dels adormits movent-los a reivindicar llurs drets nacionals amb major energia i eficàcia, movent d'altra part als toçuts centralistes espanyols a cedir de grat un afluijament de lligams interiors en la previsió que pogués més enllà ser imminent son retorn per la força.

III.—Malauradament Catalunya no pot, com a personalitat política, pesar en el gran conflicte mundial.

Sos homes polítics, en general, donant prova una volta més, que no avantposen a tot altre sentiment el nacionalisme de què en sa major part se vanen, s'ha

dividit en *germandòfils* i *francòfils* (o *anglòfils*), segons el matíç moderat o avençat de llurs programes; però, jo crec que els catalans sols deuríem preocupar-nos d'un punt de vista capital: el del problema nacionalista.

En la terrible guerra són en perill de desaparició dos pobles independents: la Serbia i la Bèlgica. ¿Quí pretèn absorbir-los? La dualitat alemanya-austriaca; veus-aquí l'enemic.

D'ella podrien derivar-se'n que l'Alsàcia-Lorena, la Bohèmia i altres aplecs d'homes poguessin escollir sa nova forma de vida nacional que més els acomodi. ¿Quí ho destorba? La dualitat alemanya-austriaca; veus-aquí l'enemic.

Ja no parlem de la reconstitució de Polònia en nació independent, que a això s'hi han oposat fins ara Alemanya, Àustria i Rússia. ¿Per quin camí podria verificar-se el miracle? Guanyant la dualitat alemanya-austriaca és inversemblant; guanyant els altres, si no és probable, és possible. L'elecció no és dubtosa.

Es clar que entre els Aliats hi ha una Rússia esclavitzadora de Polònia i de Finlàndia, és clar que hi ha una França absorbidora d'una part de la nostra Catalunya; per això no cal abandonar-se massa a la confiança en la seva actuació nacionalista...

Però el fet actual de l'arbitraria i dura invasió alemanya a Bèlgica és obligadament decisiu per al bon català que aspira a la reivindicació de sos drets nacionals; màximament si vol tenir en compte, ademés, el sistema de guerra criminal adoptat pel militarisme alemany, cremant, destruint, violant i assassinant arreu.

IV.—Dels esdeveniments actuals sols ne podria treure Catalunya lliçons profitoses si els plets de les nacionalitats naturals que en ells se ventilen, tinguessin un feliç desenllaç.

Aleshores Catalunya refermaria ses aspiracions nacionalistes, estimaria en el que val l'heroisme dels pobles que prefereixen sa llibertat a sa riquesa, i sabria, potser, inspirar sa política en una més alta dignitat patriòtica que no pas la seguida fins avui. Tal volta aleshores donaria més crèdit als sincers i abnegats que als hàbils i acomodaticis, amb la qual cosa son camí de reivindicació seria més dreturer i segur que no pas el d'ara, ple de sinuositats i marrades.

D'altra part, el triomf de la veritat sobre la mentida, de la raó sobre la força, resultaria altament encoratjador per a la nostra Societat, influïda ara massa sovint per un ambient d'egoismes materialistes, poc conforme amb la sana moral.

Però, en canvi, si de les sagnants lluites presents ne ressortís vencedora la força bruta, triomfant el militarisme i la tirania sobre l'esperit de llibertat dels homes i dels pobles, i restant ofegada l'independència de les petites nacions naturals pels monstres que les volen absorbir... aleshores sí que la lliçó resultant seria tristíssima per als enlairats principis del dret i de la justícia.

Catalunya, com tot el món en general, restaria atuída i esmaperduda: enlluernada per la potència del colós triomfant, flectaria sos genolls davant el Deu-Èxit i sentiria fondre's en son si les platòniques espiritualitats del Nacionalisme-Dignitat per entregar-se més

encara l'afany de benestar material i de riquesa grollera, vinclant l'esquena i humiliant la testa davant del tirà més fort...

Que Déu no ho permeti!

JAUME BOFILL I MATAS.

I.—Més que no els principis nacionalistes, crec que les energies nacionalistes són les que participen essencialment en la lluita. Per sobre els estímuls materials o econòmics incompatibles, es fan incompatibles els esperits; que és llei dels pobles com ho és dels homes propendir, apenes eixits de l'esclavatge, a l'imperialisme, ben sovint tirànic. Sense un llevat nacionalista, els imperis no es congríen o són flonjos i efimers. El nacionalisme, per tant, actúa en la present lluita com una força, no com una doctrina que, si de cas, és invocada d'uns i altres per justificar o per excusar llurs actes d'utilitarisme.

II.—Difícil és de respondre no preveient el desenllaç. Crec, però, que sigui quin sigui, el moviment nacionalista de Catalunya seguirà endavant, paulatinament. Podria fer-se de moda a les cancelleries el motiu o l'argument nacionalista: aleshores la nostra intervenció a Espanya, podria ser, per ventura, més fàcil—no dic més substancialment eficaç.—

Les possibilitats del triomf depenen de nosaltres. Cal, però, tenir present, que l'interès de França és contrari al nostre i al de Espanya. Si Anglaterra vencés, cal témer que, seguint la seva política tradicional, no ens cridaria, com no fos per contraposar Espanya a França en el cas d'un nou ressorgiment d'aquesta. Aleshores fins podria decantar en favor nostre l'hegemonia, si fóssim els millors, però sense deixar-nos federar amb Portugal. Si Alemanya vencés, potser veuria la conveniència de fer prosperar Espanya i de reintegrar-hi Portugal, però li costaria més de veure, de comprendre i de estimular, en benefici propi i en benefici nostre, el problema nacionalista català.

III.—Donar fe de vida. Interessar en favor nostre els vencedors, però, també, els vençuts. Ni uns ni altres voldran enemistar-se amb Espanya, però es de témer que ni uns ni altres s'adonin de Catalunya.

IV.—Que la perfecció i engrandiment d'un poble són tasca personal. Que les nacionalitats són la força que plasma, impulsa i dirigeix els imperis. Que valen més les simpaties entre l'opinió pública internacional que les al·liançes amb els Estats. Que per influir en el món i fins per assegurar l'independència, cal valer-se d'un imperi. Que la península ibèrica és una excel·lent base geogràfica per crear-n'hi un.

JOSEP M. PI I SUÑER.

I.—Penso que tenen una participació força directa, encara que no crec que siguin l'única causa, ni vull medir ni ponderar sa importància al costat de les demés, que, sinèrgicament, han contribuït a l'esclat d'aquest trasbal-

sament, la fi del qual ha d'ésser una nova constitució de l'Europa.

En dues consideracions me fonamento. Primera: haver estat els principis nacionalistes, una de les raons de la conflagració. Segona: el fet que després de la lluita, els diplomàtics esquarteraran Estats, i ne crearan potser, i és de creure que en les noves creacions, hi tinguin cabuda sentiments nacionals que per motius heterogenis no troben avui una encarnació estatal reconeguda.

D'aquest segon extrem no cal parlar-ne. Es un enigma del qual l'esdevenidor ne dirà el nom: Fóra pretensió quimèrica, voler llegir en el futur les noves modelacions.

Me limitaré a dir, parlant de lo primer, i concretant l'idea, que jo veig en la lluita actual, una representació nacionalista, tal com jo l'entenc, encarnada en els al·liats, i essent així, està clar que el problema nacional batega dins el conflicte.

La nacionalitat no és la força. Podrà ésser lo just, lo raonable, però no sempre té al costat el domini. Al contrari, sovintaja el fet de sentiments nacionalistes ofegats, reprimits per la força de les armes i l'opressió d'altri més fort.

I no volent dir nacionalitat, poderiu veritable, està clar que la vida d'ella depèn del respecte dels altres. Pel qual motiu, aquells qui no veuen en sa missió, més que estendre ses fronteres, en una deria de universal dominació, representen un perill pels sentiments de nació.

Això és, al meu entendre, el que succeeix amb Alemanya, el desig d'acaparament de la qual, constituint un pangermanisme reflectador de les idees hegelianes, encarna un sentit de dominació i absorció de les individualitats nacionals, com domina als seus fills, fent desaparéixer sa personalitat, ses característiques, davant la figura immortal i aclaparadora de l'Estat.

No m'estranya que ella, començada la lluita, hagi comès dues violacions de la neutralitat de petits Estats, encara que intenti després fonamentar-les en inadmissibles teories, ben llunyanes per cert del seu professor de *dret de gents*, a Heidelberg, En Blumtschli, qui deia «l'Estat neutre no pot permetre que els bel·ligerants usin del seu territori per a la realització dels fins que es proposen en fer la guerra».

II.—Crec, doncs, que al cantó dels al·liats, se troben els sentiments de nacionalisme i llibertat dels països, i que és de gran interès per a ells el triomf dels mateixos.

Aquest interès vé determinat no sols perquè ideològicament sigui defensable el que dic, sinó també per haver-se gravat en les banderes d'Anglaterra i França, la llegenda de llibertat dels pobles contra les opressions, la qual cosa fa, que malgrat de la possibilitat, que nego, que ni una ni altra haguessin encarnat fins avui dia la dita defensa, tota vegada que s'els ha atribuït, i elles l'admeten i la propalen (basta llegir els discursos dels respectius caps d'Estat), serà el triomf dels dits al·liats una garantia per a les nacions petites, basada en el lloc on s'han col·locat dits bel·ligerants.

I com Catalunya té a resoldre un problema nacionalista, no dubto que el triomf abstracte d'aitals sentiments pot influir moltíssim en la nostra concreta quimera.

III.—Crec, com corol·lari de lo dit, que Catalunya deu

proclamar ben alt, la seva simpatia pels al·liats, perquè en defensar a aquests, defensa als pobles opresos per la força d'altres més poderosos, però, potser, no més justos ni raonables.

I si no fos suficient aqueixa consideració que tant deu pesar sobre nosaltres, febles també, cal només recordar qui som, i quins llaços ens uneixen amb la veïna França en el decurs d'una historia que ha confós sovint els nostres interessos. I en una concepció més ampla, cal pensar també que es litiga el valor de la civilització llatina, i aqueixa podrà no ésser una raó ideològica, però ho és sentimental, surgint de la força de la sang, amb l'impetu càl·lid i arrebatador de la vida.

IV.—Es encara difícil dir-ho, puix no és possible pre-sagiar el resultat de la lluita, ni soc partidari d'establir generalitzacions, concepcions sintètiques, que aclareixen, és veritat, els problemes, però que sovint ens enganyen amb la seva aparent claretat, fruit de l'actuació del cervell que vol sentar premises o conclusions empíriques per a la seva satisfacció.

Malgrat d'això, i deixant de banda altres extrems que allargarien aquesta ja massa llarga resposta, diré que cal afermar el nostre convenciment, i dir ben alt el nostre problema no resolt encara, per que en el moment de resoldre i liquidar-ho tot, se tingui en compte. Que la veu d'un poble no és una queixa sentimental, ans al contrari, una valenta estrofa que a tots commou i a tots arriba.

ISIDRE LLORET.

I.—Indubtablement. I encara més que per la manera en què la lluita està plantejada, i per les qüestions serbo-belgues, per lo que el seu resultat ensenyi.

No pot oblidar-se que'l problema de què tot depèn, és un: La força militar pot crear-se quan convingui, comptant sempre, com és natural, amb un minimum de preparació, principalment científico-militar?

Poden els al·liats, a base d'això i de sa major riquesa, industria i població, *crear* un instrument-exèrcit prou fort per contrarrestar el preparat en 40 anys per Alemanya?

Si no es pot; si'ls al·liats són vençuts, per moltes garanties que Alemanya vulgui pendre, es repetirà, més greument encara lo de l'any 70.

Automàticament s'imposarà l'especialització militar absoluta—més absoluta encara que fins avui no ha estat a Alemanya.—La vida total dels Estats anirà, sota pena d'anientament, vers la potencialitat militar continua.

Llavors, l'Estat petit, sense prou braços per dur tants de fusells, serà condemnat a mort. I no val pas a parlar de federacions, car aquestes necessiten certes condicions geogràfiques i històriques que no poden improvisar-se. Això, apart que, fins les existents esdevindrien disfrees federatives, en què tot s'ajupiria sota el braç de ferre de la necessitat militaritzadora, de l'uniformisme d'organització que acabaria per esborrar tota personalitat col·lectiva.

No cal dir, doncs, el que fóra dels principis nacionalistes. En canvi, si'ls al·liats poden crear l'orgue necessari, s'haurà posat fora de dubte que la força de les nacions és cosa integral. I llavors, automàticament també, la orientació mundial serà de fer patries orgànicament i fisiològicament fortes.

L'any 70 va dur-nos la pau armada; ara la desfeta germànica ens recordaria que no tot és qüestió de canons, que aquests han de dur quelcom detràs.

Llavors, no essent ja un negoci segur l'Estat de ferre—car podent el patriotisme i la força integral vèncer la més acurada tècnica de fer mal, el sacrifici no pagaria el tret,—les nacions naturals rependrien sa importància, com a únic mitjà d'arribar a constituir una força real i un veritable patriotisme.

Està clar que, com sia que també fóra un *sabre* qui en aparença hauria vençut, el perill és que no vulgui tornar a son lloc, i en comptes de restar l'instrument abnegat, que, a força de sacrifici, salva la patria, esdevingui el *sabre-ofici*, que creïé ésser el fi i no el mitjà, ho aixafa tot amb son pes.

Es cert aquest perill, però l'exemple d'Anglaterra, que no és la primera vegada que arriba a l'últim grau de sacrifici i que sempre ha sabut restar espill de democràcies, permet confiar que sempre l'element militar comprendrà que l'exèrcit no és més que la patria armada, que passat el perill, el pes de les armes no ha d'ofegar sa força ni sa vida, i que la seva missió personal és estudiar per que en esser l'hora, la patria trobi a punt les armes que ha de brandar.

Si no's fa així, i si aquesta horrible tragedia no obre els ulls a l'humanitat, tant se valdria tornar a les caver-nes. Almenys seria més bella la lluita.

II.—També està fóra de dubte. La solució de la guerra marcarà el camí i l'organització espanyola no ha d'ésser una excepció en el món.

Si els al·liats guanyen, si es veu que la coordinació de esforços ho pot tot, i que pot prescindir-se d'excessos de armament—car el noble conreu de l'art militar per ara, és i serà indispensable—seria una bogeria entoçudir-se en centralismes xorcs.

La manera de conseguir una patria fisiològicament forta, és que tots els seus elements arribin al màxim de potencialitat, que aportin a l'obra comú tota l'energia de què sien capaços. I això sols pot conseguir-se fent que totes les parts treballin en les condicions més adequades a sa naturalesa.

El patriotisme no és més que la suma de tots els sentiments dels homes.—Familia, Ciutat, etc.—Destruir-ne un, el més petit, és privar a la patria d'un ressort, d'un mitjà de moure als homes i a les col·lectivitats, i d'obtenir un major rendiment de treball, que'l dia de demà pot esser indispensable per aportar l'esforç que necessari sia per salvar l'obra de tots.

Aquestes raons i l'exemple mundial, què molt serà que no acabin per imposar-se i esborrar els rezels que priven

que Espanya agafi el sol camí que pot fer-la forta i poderosa?

L'exemple del catalans de França, és prou eloqüent per recordar a Espanya tota, com compleix en nostra raça.

III.—Per força ha d'ésser per raons de sentiment, i més quan no pot passar d'expressar el sentir de nostra raça.

Està clar que'l llatanisme, etnològicament parlant, no és més que una paraula. Però quina és la raça que pot envanir-se d'haver-s'ho fet tot, o, quant menys, de la puresa ètnica de sa acció?

No serà precisament la germànica, car, apart que Germanisme és un terme tant imprecís com l'altre, els noms de Nietzsche, Kant, Beethoven, i tants altres proven prou bé que no és sa raça la que exclusivament ha fet l'obra alemanya.

Ço que hi ha són maneres de ser, esperits de civilització. I en això sí que no pot negar ningú que dintre nostre hi ha quelcom que no és el que du en son sí l'esperit germànic, i que se sentiria deprimat, esborrat amb el triomf d'Alemanya. Tant és així, que estic fermament convençut que la germanofilia entre nosaltres, no és més que un vestit extern; gairebé una disfrega. Hi ha de tot, Snobisme, agraiment per lo que s'hi ha après, admiració, noble anhel de lligar dues cultures, o d'infiltrar en la nostra ço que li falta, fins de vegades ignorància que vol passar per intel·lectualisme o la defensa de la propia patina artificial a què es deu el propi prestigi, però en el fons, tots els germanòfils, de perdre els al·liats, rebrien una sensació d'aclaparament, més poderosa que totes les raons intel·lectuals. La nostra raça reculant, els petits eixafats definitivament, la força més alterosa que mai...

I a més, a l'altra banda hi ha molts mils de catalans que's baten. La nostra raça dirigeix la lluita. Quin és el català que no se sent part en ella?

IV.—Tot quant podria dir-se, se resumeix per mi en una cosa, que és el que's veu en aquesta guerra, tant en l'una banda com en l'altra.

Ço que salva, ço que permet d'assolir els grans sacrificis i les grans victòries, en tots els ordres, és l'esperit de la propia personalitat, de la propia raça.

La força està en raó directa de la propia individualització.

Els pobles petits que segueixen essent ells, com els serbis després de tants de segles de persecució austriaca, sempre acaben fent-se respectar.

Seguim, doncs, aquesta lliçó. Siguem ben catalans, ben bé nosaltres si volem ésser, si volem esdevenir útils a Catalunya, a Espanya i a la civilització mundial.

I els que han de regir l'organització d'Espanya, que recordin l'obra gegant d'Anglaterra; que creant pobles arreu del món, i deixant-los ésser ben bé ells, ha conseguit el que no mai hauria pogut l'uniformisme: que en el moment de perill, tots, fins els Boers, s'hagin llençat a defensar l'Imperi.

IN MEMORIAM

Novembre 1914.

Llàgrimes, llàgrimes, Senyor,
que regalimin gerdament
per sobre l'eixut pensament
de si deù ser maledicció
aquesta angoixa de plor sense llàgrimes!
Les llàgrimes que són lliberadores
més que no cap lament,
més que no cap carícia,
oh! més que no cap vers.
Dèu-me-les cor avall com el salt d'un torrent
que ve sobtat i tot s'ho emporta,
mal només fos per animar
amb una mica del llur frisament
aquesta rigidesa al cor retorta.
No'm féu com aquest home
colpit fins a la rel que avui he vist
que no plorava amb llàgrimes, Senyor,
però deurà quedar-se-li el dolor
punyint-li el pensament
—cada batec del pols una punyida—
escorcollant-li fit la voluntat
—cada desig se'n ull-pendrà mort-nat.
Oh aquest home ferament colpit
que arreu portarà l'ànima plena del gran neguit
mateix que un ventre prenys que no li hagués mai
de vení el dia de l'infantament.
No heu sentit, Senyor, el seu prec dins el vent?
Amb quina flama viva o quin mesquí desmai
us féu girar la veu d'aquell que demanava
només un mot vostre de lluny,
o aquella que callava i només us tocava
la vora del vestit,
qui sab, Senyor, amb quina estirada tan brava
de la fe que li abrivava els dits?
Els us veien el rostre, nosaltres no el sabem.
Tan esclaus que'ns heu fet dels nostres ulls,
còm ens demanariem més fe encara que a ells?
I qui avui fóra prou fort
per no trémer, Senyor, si heu enviat la Mort
a batre la vostra collita?
Si se'n dispersa va i espès el boll
com la pols venturera del llarg camí eixut
en escombrà'l l'oratge foll?
El nostre pa que'ns doneu cada dia
ara és l'errabunde pensament de la mort:
el pa dels ulls, de les oïdes, del record.
La mort per 'quelles terres que només ne sé el nom;
també per 'questa vila que'n respir l'aire blau:
allí a gèneres senceres
—cadascuna com la del patriarca,
que hom pas més no comptaria
que les estrelles de la nit;
aquí un per un, dia per dia,
entorn de mi, que n'he sentit

i tot el frec de l'ala flonja i esmunyediça,
com la dels ocells que cacen de nit.
(També a la mort li lluen els ulls dins la tenebra;
jo ara els veig sotjar
la que és més cara per mi que la vida,
música del meu cant, i ardentor de la febre
amb què fou ma paraula beneïda).
I a mi, Senyor, perquè me feu durar?
Em deixeu com a grana de la vostra collita?
Dins el meu cor tan sobirana habita
la eternitat que'l vostre halè hi posà,
que jo no puc estar-me de dubtar
si com en altri té la mort poder en mi:
si no seré com l'únic sobri del festí
que va esmunyint-se amb passa vigilant i serena
per entre'l sòn dels companys, que a balquena
abaté la fatal senyoria del ví.
Però perquè amb l'eternitat, Senyor,
m'heu donada l'angunia de durar?
Potser això que dic pensant en mi només,
és de tots. Aleshores, morir què cosa és?
Qui sab si aquest suprem descolorir-se,
i aquest suprem callar i enrigidir-se,
i aquesta corrupció d'amagat de tothom,
per l'ànima és sols la gentil esgarrifança
de l'ocell, que espolsant-se
munda de tota nosa el seu plomall.
I ella dura en eternitat. Si, però com?
Potser la vida que menava aquí davall
per ella és aleshores igual que per mi ara
tal dia de tristura o tal dia de gatzara
esblaimat dins el compte monoton dels meus dies.
Creiem en un enllà, Senyor, mes no el sabem.
Perxò és que planyem
els morts. Som terrenals,
i amb sa dolò i sos mals
la vida ens és molt bella:
per 'quella virolada verdor dels prats florals,
per 'quest cel blau que endolceix tota cosa,
pel sol que avina i per la confident estrella,
i també per l'amor on tot daler reposa,
quan la doble sina madura
de l'estimada jovencella
és nostra: que hi fariem ball-manetes
igual que amb el jòc molt glatit la criatura...
Els morts no tenen pus res d'això. I els planyem.
Som terrenals, Senyor. Creiem—mes no sabem.
Perxò us he demanat les llàgrimes,
per plorar-los tots un per un,
que ma dolor és la miseria llur,
i el que cada home perd en son company perdut.
Com la llisa planura al riu que vessa
feu-me franc a les llàgrimes
fecundadores de consolació:
són tants els morts i tanta la dolor!
Llavores que les llàgrimes
munten i no sabem perquè,
es desfermen i no sabem perquè,

i tot el còs tremola
i ens fuig el pensament,
i les llàgrimes són, Senyor, tan bones
perquè elles no restauren rê,
perquè són vanes, vanes,
vanes damunt la nostra infinita vanitat...
Vanes? no, que per elles
a nou dolor ample lloc és deixat.

CARLES RIBA.

MORALITATS I PRETEXTES

DE L'INGENUITAT

Deia l'amiga a l'amic:
—¿Per què esguardes ta faç davant tots els
miralls?
I ell li responia, diu:
—Per saber si estic content.

LES VOCACIONS

Dos homes vivien plegats.
L'un passava el sant dia treballant, d'ençà
que l'auba l'eixiribí fins que la mitja llum
del capvespre li acompanyava el són.
L'altra no feia més que mirar-se'l. I si li
demanaven:—¿Què feu, vós?—ell us responia,
deia, diu:
—Jo el protegeixo.

DE L'HEROISME

De dos pobles que guerregen, sempre
guanyarà les simpaties nostres, aquell que
sab en el combat dolorós glorificar el silenci,
més que aquell altre que exhibeix tota la im-
pudor de l'heroisme.

FLOS PHILISTINORUM

Una vegada el Poeta sortia de casa seva. Feia un dia
blau, tan nu i innocent, que el món semblava tot just
nadaló de set dies. El Poeta no gosava recordar que mai
hagués tingut per bell ofici l'arreglar mots triats,
segons una música simple i poderosa. Sortia de casa
seva per la pura blavor del dia i el pur repòs de la mun-
tanya retallada. Però els Filistins sí que pensen: «Vet-
aquí, avui, que és un dia exprés pel poeta: fa un cel càl·lid
com un vi i una muntanya seduint com un còs de
dona. Un dia que el Poeta deurà estar inspirat per una
interview.» I tots li corren en bandada a la porta de casa
seva. L'un li demana un cant per 'cí, l'altre un sonet
per 'llà. El Poeta s'hi prestava, no perquè la malícia li
en fos inconeguda, sinó perquè un cop pol·luida la virgini-

CONSELLS A L'APRENT PERIODISTA

Oblida la literatura i l'art de ben escriure,
cercant-ne només una petita enyorança per
a l'amplificació del fet divers.

Recorda que els lladres són deixebles de
Caco; que el ball, és l'art de Terpsícore.

Una memoria, és sempre ben escrita.

Un incendi, és inesperat.

Una enfermetat, es sempre traidora.

Un primer llibre, és una interessant revela-
ció prometedora.

Una mort, un accident o un suïcidi, són
prematurats.

Un agent, s'anomena amb respecte repre-
sentant de l'autoritat.

Quan la policia deté un Pau Miret qual-
sevol, sempre el detingut es nega a donar el
nom...

DARRER MOT

Els qui a nom de sinceritat combaten l'esti-
lització personal de l'escriptor, recorden les
indignacions de J. J. Rousseau contra l'amic
que se netejava i polia les ungles.

JOSEP M. LÓPEZ-PICÓ.

tat d'aquell dia amb la sola presencia dels Filistins, ja no
li venia gaire de una mica. Però els Filistins no s'acon-
tentaven amb la «musiqueta imprecisa» dels cants.
Volien teories. I a mig sonet un que pregunta, com qui
despara una ballesta, fa: «I què n'opineu, Poeta, de
l'immortalitat de l'ànima?» I el Poeta, guaitant el mòbil
cel blau—així un presoner el guaitaria de la seva presó
estant—respon com un melopea: «Que si tanmateix no
som immortals, fa el mateix efecte que si en fóssim...»

***

Una vegada era un vespre de concert. Al filistí amator
calia-li anar-hi: altrament el seu prestigi d'amador li
en patiria. I per sincerar-se, deia al seu propi pensament:
«Sabs, jo mateix? hi juguen Beethoven. Per aquest

músic, i no per cap altre, et fou donat de sondar els teus abissos interiors...» I el filistí amator s'assequé a la sala del concert, polit i florit. Sonava la música de Beethoven: límpida, plena, joiosa, saludable; per atzar, en el Concert s'havia elegit una obra seva setcentista, optimista i gronxolada. Però el filistí amator no oïa; feia, això sí, com qui escolta, en una impecable postura d'escoltar Beethoven: el còs aclaparant damunt del seient, la cama dreta reposant damunt la cama esquerra, el braç esquer desesperadament caigut, el rostre enfonsat i velat dins la mà dreta. Feia com qui escoltava, però anava parlant

amb el seu propi pensament, en tràgics senglots íntims. Escolaven-se-li entre les parpelles closes i el palmell de la mà dreta que s'hi apretava damunt, els mots de la «Enciclopedia» article Beethoven, entrellegits tot vestint-se, entre botó i botó de puny: «Beethoven... pobresa... sordera, oh! músic i sord!... nebot carrinya... Napoleón... Teresa, Bettina... dolor... abisme... infern, infern, infern...» L'endemà això es pastava en un article de crítica. I parlava d'aquella música no oïda, com de la música que ell hauria fet, de poder ser Beethoven amb tant de magnífiques dissorts, sense deixar de ser filistí.

LLETRES

PRIMER LLIBRE DE POEMES,

DE JOSEP M.^a DE SAGARRA.

Aquest Primer Llibre de Poemes d'En Josep Maria de Sagarra, inicia un nou camí en la present evolució de la poesia catalana. Per l'estil i pel pensament se separa el seu autor de la tònica general dels nostres joves poetes. En lo que es refereix a l'estil, adopta una posició de sinceritat. Però la sinceritat d'estil de la poesia d'En Sagarra no és, en el fons, la que un temps predicava En Joan Maragall. En Maragall predicava la folgança d'expressió com un sentiment, i En Sagarra l'adopta com un sistema, lo qual no és una mateixa cosa. En Maragall es deixava dur per la embranzida lírica i no rompía la llei mecànica del vers, sino quan aquesta llei no podia contenir la força i la integritat de l'expressió. Mes En Sagarra obra d'una mena diversa: ell comença ja el seu cant en una posició de sinceritat, i en açò rau el seu estil. El seu cant no sembla sostingut per les ratxades d'un foc inspirador de belles paraules, sino més aviat per un caliu de brases, íntim i mesurat. No improvisa belles expressions ni se serveix de retòrics paraules, sino que *canta* de la mateixa fàisó que *diria*, ço es: planerameat, simplement. Podríem dir que l'estil d'En Sagarra és l'estil de l'amistat; té d'aquest humà sentiment la virtut d'endinsar-se, poc a poc, en l'esperit del llegidor i quedar-hi confós en un íntim abraç: el coll-lliga, per així infondre-li d'una més profunda guisa l'idea i'l sentiment que conté.

***

Aquesta idea i aquest sentiment tenen en l'obra d'En Josep Maria de Sagarra, un vigorós relleu. En el fons, és potser més espontània la personalitat d'aquest poeta en el pensament de la seva poesia que no pas en la forma. Fem remarcar el que ja hem dit abans: que la sinceritat de l'estil d'En Sagarra és una posició i no un sentiment: posició bella, però posició a la fi. En canvi, no pot dir-se això en tractar del contingut espiritual del Primer Llibre de Poemes. La poesia d'En Sagarra té l'aparença d'una poesia sub-conscient. És una revelació del seu temperament de fill de niçaga antiga través de l'aspra xarxa del seu vers. Les seves estrofes, per sortir, han aclivellat la terra, car en ella tenen la font primitiva. Diria's que la poesia d'aquest fort poeta és una emanació del terror després del gran connubi de la terra i de l'aigua que sig-

nifica la pluja. I aquest llevat terrenal de la poesia d'En Sagarra és tan intens, que totes les coses que giren a l'entorn de l'obra, són atretes per una força centrípeta cap a la terra. Així ell fa parlar a la alosa, i diu: «Es que si em plau volar—i sentí al còs com va caient la llum—la terra té per mi tant de perfum—que no me'n puc estar». I diu a la seva ànima: «quan el verger de l'amor se't tancava—encara et resten les hortes i els recs». I diu de la Verge: «Es per tothom tan humil i apiadada—que de bon grat ens donaria la mà—i empunyaria el mantí de l'arada—i a les gallines faria menjar».

***

Tres concepcions inclou aquest Primer Llibre de Poemes. La de l'amor, la de la fe i la de la Natura. Cada una d'aquestes concepcions és prou vigorosa per donar originalitat a una poesia. La primera d'elles és pot-ser la de linies més febles en comparança amb les dues restants. L'amor, segons l'obra d'En Sagarra, és encara aquella sensació de l'adolescència, subtil com un vol d'ocell, lluminosa com un matí d'Abril, i tímida com el silenci. Aquest amor es nodreix de la presència de l'amiga i no anhela altre goig que la sensació del seu bleix damunt la quietut de la terra.

La concepció de la fe té ja una proporció més definida. I en aquesta concepció és aon l'halè terrenal hi ha deixada la més forta empremta. En Sagarra humanitza lo diví. No vol veure les coses més altes sino amb la visió sensual d'un home de la terra. Inclou la seva concepció de lo divinal dins el petit circuit d'una ermita o capelleta. La seva fe és més que la d'un humil, és humana. Car aquella força centrípeta que mentàvem abans obra fins en les coses més elevades. La seva fe primera és en la terra. Quasi podríem dir que, per ell, la essencia de lo terrenal és eterna. Arriba fins a ampliar i donar vida propia a aquella afirmació de Ramón Llull que ens assegura la recobració de les potencies de l'ànima en l'altra vida. Car segons ell, les nostres facultats i característiques reviuràn en el Paradís amb el segell de les coses de la terra: «Aquesta gracia de la terra—no creguis que amb la mort hagi acabat—ni resti sols amb la carnal desferra, —que és pervinguda a l'immortalitat.»

***

La concepció que En Sagarra té de la Natura, és l'aspecte més personal de la seva poesia. Tot lo que viu damunt la terra té, través d'aquest Primer Llibre de Poe-

mes, una esgarrifança humana. Dóna fins una palpitació anímica al camp. En Sagarra sab donar-nos la sensació de la malenconia i de la joia i de l'espai d'espai, i de la serenitat i del repòs de la Natura. I tot això, sense complaure's mai en la colorització de les seves visions. Es tan sols un halè misteriós que li fa donar ànima a la terra. Hi ha una espiritual correntia que anima i unifica totes les coses que viuen sobre'l camp: els bous estimen la terra que llauren i l'ase posa cada dia més amor en son camí i l'alosa, quan vola per l'aire, enyora el camp humit. I no es detura aquí la correntia espiritual que circula entre les coses animades i inanimades de la Natura. L'home és també enllaçat per aquest corrent a la matèria de son primitiu origen. En Sagarra diu: «Sento la sang que em puja de la terra—i va pujant fins a enardir-me el cor». L'halenada misteriosa de què hem parlat, el penetra i'l fa sentir-se lligat a la terra i nodrit de sava, com un arbre. Sembla que sigui un instint de fang que li dicti el cant; una inclinació sub-conscient a la matèria primera: «O terra, tu has de fer-nos companyia—amb ton contacte tebi, humit i dolç—fins que siguem el que forem un dia:—una mica de cendres i de pols.»

***

TEATRES

AUTORS

Les grands plaisirs ne sont que pour les connaisseurs.

VOLTAIRE.—*Lletra a Saint-Lambert.*

La predominancia d'un art per a grans senyors: un art, doncs, per a entesos; això exigeix l'estètica de les generacions noves. Perquè el to ha estat donat per uns aristòcrates coneixedors de la beutat i de la vida, aquí, fóra d'aquí, anys darrers, les revisions han estat dures. Reputacions inflades han passat, marcides per crítiques intel·ligentes. Entre nosaltres, per sa rapidesa, la renovació del gust ha pogut semblar revolucionaria.

Davant les noves generacions que s'armen amb vigoria en el coneixement de la vida i les coses belles, serà precis que, sobre tot els autors dramàtics, se cuidin força. Dic «sobre tot» perquè, avui, en lloc troba el coneixedor tanta gent amb qui no deu fer-se com entre la gent de teatre.

No oblidin ja els autors l'esguard intel·ligent qui'ls observa'l joc: que res plau tant al coneixedor com penetrar aquest joc en l'obra bella; res el conforta com fer-se a través d'ella, signes d'intel·ligencia amb l'autor intel·ligent; o, en altre cas, posar a tó son ànima amb la música d'una altra ànima selecta.

Ni sisquera el coneixedor podrà fruit, per ses observacions documentals d'un espectacle dolent o mediocre. L'intel·ligencia, l'ignorancia, la miseria espiritual, són tràgicament llastimosos en la vida; insoportables en l'art. Res més repugnant per a un ànima delicada que la *bêtise* exterioritzant-se, fruit de si mateixa.

Aixís, perdrà més crèdit cada jorn el trucatge banal dels *homes de teatre*; res serà suficient a cobrir la miseria

Les tres concepcions que conté aquest Primer Llibre de Poemes, són lligades per un rar temperament de poeta. Si cerquéssim una filiació en la poesia d'En Sagarra, topàriem sempre amb l'obstacle d'una inconfondible originalitat. En aquesta obra hi ha sense dubte un llevat de franciscanisme, però En Sagarra està molt lluny d'ésser un franciscà. La espontaneïtat d'en Maragall ha exercit la seva influencia en la forma del nostre poeta; noresmenys, com hem dit ja anteriorment, una fonda diversitat en la manera d'apreciar el concepte de la sinceritat d'estil, separa l'autor de «Chora» del de «Comte l'Arnau». En Sagarra és un cas nou dins la literatura catalana. Ell ha redimit la poesia camperola, aportant-hi una inspiració nova, i donant-li un sagell de raça. És una poesia la seva, que fa olor de terra molla i de fusta antiga i de cera groga d'altar. Nosaltres gosàriem a comparar-la amb aquelles imatges antigues de rajola de faiança de les belles ermites, en les quals els nostres avis condensaven l'art selectíssim del seu temps amb la sabor immortal de la raça catalana.

JOAQUÍM FOLGUERA.

espiritual, la baixa intenció, el mal nodriment literari. No bastarà a l'artista *fingir*; li caldrà *ser*—quan no vulgui devenir un molest i ridícol personatge.

***

Mortes ja, quantes fórmules peresoses, quantes ultrances estètiques, disculpa d'espirituals ganduleries!

Per exemple, ço que se'n deia «copiar la vida». Ja podràs suscitar-ne, autor pobret, en l'actor de ganyotes horribles, ja pots agombolar-ne damunt l'escenari d'horrendes coses; ara ja sabem que la vida fa tot això millor encara. És l'*art natural*, per a sàdics covards de la vida qui en ella no podrien resistir ço que'ls excita representat. O és, senzillament, un art per a pobre gent a qui no'ls passa res mai.

I tu, aprofitat fornidor (ben, o mal vestit), de *problemes* socials o sexuals—recollits en publicacions suspectes o senzillament inventats per l'ocasió—¿què ens voldràs encara?

I tu, home de teatre, ¿creus poder seguir mistificant-nos amb els teus pobres trucs de prestidigitador forà?

I tu encara, el sincer—és a dir, l'histrió de les teves passionals miseries—seguiries sense pudor davant nostre abandonant-te? Seguiràs creient que poden interessar-nos encara les indecencies de les teves emocions, de la teva sentimentalitat mal odorant?...
I tu...
I tu...
I tu...

Res d'escuses en la baixesa del gust públic. Qui fa obra inferior és perquè no pot fer altra cosa. Poeta, qui sents nèixer en la teva sang una obra forta i bella i et veus capaç de fer-li vida, ¿podràs perdre mai el respecte que

el seu pur esclat t'inspiri? Digues, si no amb consciencíssim orgull voldràs imposar-la, si no per ella voldràs patir fam de justícia i persecució.

L'escusa amb l'inferioritat del gust públic és d'autor mediocre o d'autor canalla. Ço que vol, ço que fa, en veritat, quiscún autor, és reunir *els seus* a l'entorn de la propia obra.

Sols el noble ennobleix. El coneixedor exigeix de l'autor seu que li faci honor, honorant-se.

***

No sempre el coneixedor trobarà en el teatre nostre pèssima companyia. Sovint no podrà *fer-se* amb l'autor: no per això el disgustarà la seva presència. Una gran tendresa el guanyarà sovint de constatar en ell, esforços de bona voluntat, patriòtica fe, talent, sensibilitat, malperduts per manca de preparació.

Tot lo que no bastarà per satisfer un home de gust, orgullós de la seva nació. Aixís, l'indulgència envers el

passat no el privarà de ser exigent en l'esdevenidor. Encara aquella indulgència tindrà d'esser ben limitada: tolerància bondadosa envers els tot primitius; respecte que no exclou severitat, envers qui, amb talent aplicava equivocades fórmules; duresa, però, envers els qui avui encara s'abandonin. Envers els qui, vinguts en temps millors, ja no'ls càpiga disculpa de no trobarse preparats, d'utilitzar mitjans reprobables.

Aquesta limitació d'indulgència ens ha de fer reprimir àdhuc la que podrien inspirar-nos—per tentatives d'històriques resurreccions—certs èmuls que semblin tenir entre nosaltres aquells graciosos aficionats del «Somni» shakespearia; aquells, vui dir, acabdillats pel bon Pere Codony, qui amb tanta de bona fe, s'emprenien la representació de «The most lamentable Comedy and most cruel death of Pyramus and Thisby».

J. FARRÁN I MAYORAL.

BELLES ARTS

UN ATENTAT CONTRA LA CIUTAT

Es amb fonda temença, que les nostres paraules perdin aquella serenitat que sempre voldríem que les fés conèixer, que comencem á escriure aquestes ratlles.

La clara gloria del cel, la llatina delícia de la mar i la perfumada meravella de la muntanya, volíen fer d'aquesta Barcelona mare nostra, la ciutat de l'Ensomni. I el voler del fat propici fou retut de temps ha per les furies dels homes.

Però l'insensatesa humana encara perdura. Fa uns quants dies que amb ira i vergonya veíem com està consumant-se un horrible atentat de lesa-urbs. Dies enrera, en diferents indrets d'aquesta ciutat tan dexada de la mà de Deu, varen alçar-se uns tancats rudimentaris, i es varen enfilear després unes bastides de taulons i cordes. Amics de l'Art i de la Ciutat, esperavem amb esglai que d'allí en sortís algún nou element per a l'ornamentació de les nostres vies: Un kiosc abraçadabràntic per la venda de papers tauròfils i pornogràfics, o qualque empescada anunciadora, electro-llumínica o cinema-gramofònica. Potser tant sols una inofensiva columna Morris, o un modest «monument d'utilitat pública».

Però el nostre pessimisme en les coses d'estètica urbana, no arribava a deixar-nos concebir la possibilitat de ço que el nostres ulls estàn veient. En els punts més cèntrics de la ciutat, clavats en el seu cor mateix, com a picotes per exposarhi la col·lectiva ignominia, van enfileant-se els entrellats metàl·lics d'unes gegantines torres de suspensió de cables! Com és això possible?

Què fan a hores d'ara els amics que la ciutat tingui entre els cinquanta membres de la Corporació Municipal?

Com voldràn evitar demà que el poble de Barcelona parli, a cau d'orella i amb veu alta, de compensacions tenebroses, que no hauràn existit?

Es que Barcelona és un feu de quatre Companyies, o està abandonada als sadismes de qualsevol urbicida?

Es que per testimoniar fins on arriba l'incúria nostra, als forasters que volem atreure amb forces pintoresques,

no n'hi ha prou i massa amb aquest caòtic enterenyinat que amb les transmissions tramviàries per cable aeri i les xarxes telefòniques i telegràfiques hem deixat estendre entre el cel i nosaltres?

Ço que a Larache l'autoritat militar no permetria, ço que no fóra tolerat en cap suburbi de ciutat de república americana, haurem de veure-ho cada dia i cada hora al bell mig de Barcelona, en plena Plaça de Catalunya?

Com gosaríem després d'això a parlar de *civilitzar* la ciutat, i de fer Exposicions, que sols ho foren de les vergonyes nostres?

A la «Ciutat Jardí»; als amics de «Vell i Nou», als barcelonins que saberen protestar dels canons que lluny d'aquí esfondraven el patrimoni artístic universal; als dignes regidors Srs. Busquets i Vega, que mostres tenen dades de competència en els problemes d'estètica urbana; als dos cents barcelonins selectes... alcem ara la nostra veu i el nostre clam!

Aquestes torres metàl·liques que no sabem qui les fa, ni per què—ni volem saber-ho no poden estar ni un dia més en peu. La Ciutat i l'Art tenen encara quatre amics entusiastes que no's resignen a viure en un arrabal del món civilitzat i que sabràn impedir-ho de la faisó que calgui.

I que no'ns surtin ara amb allò de les instal·lacions provisionals, perquè massa sabem el pà que s'hi dona.

Convençuts estem que aquells en la mà dels quals estigui el fer-ho, impediran que l'ignominia actual prosperi. Prou pena tindrem sempre, pensant que vivim en un estat on tals abominacions poden intentar-se.

Si aquells que legalment deuen remeiar el fet vergonyós que senyalem, no ho fessin aviat, amb tot el dolor del nostre cor, nosaltres, homes civils, amics de les actuacions serenes, però no pas renyits amb la passió, haurem de vanar com a gest d'alta i exemplar valor cívica, el d'aquells ciutadans que surtin violentament a la defensa de la dignitat de Barcelona i ensorrin aquestes torres sigui com sigui.

LA REVISTA,